

Poročilo o temeljnih pravicah 2017

Mnenja agencije FRA

Čeprav so leta 2016 na ravni EU in tudi na nacionalni ravni potekala raznolika prizadevanja za boljšo zaščito temeljnih pravic, bi lahko nekateri ukrepi tovrstno zaščito kaj kmalu ogrozili. Poročilo agencije FRA o temeljnih pravicah za leto 2017 predstavlja pregled razvoja glavnih dogodkov na tem področju ter opredeljuje dosežke in področja, ki so še vedno zaskrbiljujoči. Ta publikacija predstavlja mnenja agencije FRA o glavnih dogodkih na zajetih tematskih področjih in povzema dokaze za ta mnenja. Pri tem zagotavlja jedrnat, vendar informativen pregled glavnih izzivov na področju temeljnih pravic, s katerimi se spopadajo EU in njene države članice.

Vsebina

 Med obljubami in uresničevanjem: deset let temeljnih pravic v EU	2
1. Listina EU o temeljnih pravicah in njena uporaba v državah članicah	4
2. Enakost in nediskriminacija	6
3. Rasizem, ksenofobija in s tem povezana nestrpnost	8
4. Vključevanje Romov	11
5. Azil, vize, migracije, meje in integracija	13
6. Informacijska družba, zasebnost in varstvo podatkov	16
7. Otrokove pravice	18
8. Dostop do pravnega varstva, vključno s pravicami žrtev kaznivih dejanj	20
9. Napredek pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov	22

Med obljubami in uresničevanjem: deset let temeljnih pravic v EU

Deseta obletnica Agencije Evropske unije za temeljne pravice (FRA) je priložnost za razmislek o nekaterih dinamikah, na katerih temeljijo pomembni vidiki razvoja temeljnih pravic v EU po letu 2007. Zdi se, da gre pri vseh skupaj za dvojne vzgibe. EU je po institucionalni plati vzpostavila orodja za boljše spodbujanje in varstvo temeljnih pravic, vendar ostajajo globoke vrzeli pri zagotavljanju temeljnih pravic na terenu, ki se ponekod celo poglobljajo. Da bi odpravili to neravnovesje, je treba zakonodajo na papirju prenesti v učinkovite ukrepe za zagotavljanje pravic v vsakodnevnem življenju ljudi v EU. Poleg priznanja, da so temeljne pravice osnovni pogoj za uspešno pripravo zakonodaje in oblikovanje politik, bo koristno tudi, da se vzpostavi poslovni pomen človekovih pravic, da se pravice resnično spoštujejo in da se socialne in ekonomske pravice dosledneje uporabljajo. Če kultura temeljnih pravic ni trdno zasidrana in ne prinaša konkretnih koristi, številni ljudje, ki živijo v EU, vrednot Unije ne morejo jemati za svoje.

Nedavni politični, socialni in gospodarski dogodki so pokazali, da lahko razvoj v smeri večjega spoštovanja temeljnih pravic, ki se je v zadnjem desetletju pogosto štel za naravnega, zlahka zdrsne na nižjo raven. Za takšno nazadovanje je morda delno krivo dejstvo, da so EU in nacionalni zakonodajalci slavili napredek na formalni ravni, ki pa pogosto ni prinesel izboljšanja v življenju ljudi. Temeljne pravice za premnoge ostajajo abstrakten pojem, zapisan v zakonih, ne pa vrsta učinkovitih in praktičnih orodij, s katerimi si je mogoče dejansko izboljšati vsakdanje življenje. To je neprijetna resnica, na katero Agencijo za temeljne pravice grobo opozarjajo interakcije z ljudmi, ki so jim pravice pogosto kršene, kot da je to nekaj povsem običajnega, in katerih doemanje in izkušnje so zabeleženi v njenih obširnih raziskavah in projektih na terenu.

Če se ozremo na uspešnost na področju temeljnih pravic v zadnjih desetih letih, se zdi desetletje polno različnih zgodb z naslednjimi zaključki.

Na eni strani je EU svojo dolgotrajno zavezanost človekovim pravicam zunaj svojih meja prenesla v vrsto notranjih politik, da bi varovala in spodbujala temeljne pravice v 28 državah članicah EU. To spremembo odražata dva ključna mejnika:

- začetek veljavnosti Listine EU o temeljnih pravicah in
- ustanovitev Agencije za temeljne pravice.

Še en pomemben mejnik je pristop EU k Evropski konvenciji o človekovih pravicah, kot zahteva Lizbonska pogodba.

Na drugi strani izvajanje temeljnih pravic na terenu ostaja razlog za veliko zaskrbljenost. Stanje je še slabše zaradi političnega okolja, v katerem deli volilnega telesa in njihovi predstavniki očitno vse bolj postavljajo pod vprašaj ne le nekatere pravice, temveč celo sam pojem politike, ki temelji na pravicah.

V prihodnosti bodo morale EU in njene države članice najti učinkovite načine za:

- odpravo nezaupanja v javne institucije in obravnavo zaznanih groženj, ki izvirajo na primer iz priseljevanja ali globalizacije, ter
- poudarjanje koristi temeljnih pravic za vse ljudi v EU.

Države članice EU v svoje upravne, zakonodajne in pravosodne postopke še niso v celoti vključile kulture Listine o temeljnih pravicah. EU prav tako ne uporablja v celoti možnosti vseh pravic iz Listine (vključno s socialnimi in ekonomskimi pravicami) niti njihove usmerjevalne funkcije v vseh svojih dejavnostih. Hkrati pri pripravi zakonodaje ne zahteva sistematično neodvisnega socialno-pravnega svetovanja. Še več, ker EU še ni pristopila h

Konvenciji o človekovih pravicah (EKČP), zanjo kot tako še ni pristojno Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP). Poleg tega ostaja vrzel med notranjimi politikami EU na področju temeljnih pravic in njeno zunanjo zavezanostjo človekovim pravicam.

Da bi ta vidika uravnovesili, je treba sprejeti nujne ukrepe za zapolnitev vrzeli med načelnim okvirom temeljnih pravic in izidi na področju temeljnih pravic v praksi. V ta namen morajo vsi akterji okrepiti svoje zaveze, da bi skupaj s pomočjo temeljnih pravic zagotovili dejanske spremembe v življenju ljudi. Samo obnovljeno ukrepanje v tem duhu bo omogočilo, da se bomo leta 2027 ozrli na uspešno desetletje, v katerem bodo EU in njene države članice uresničile svoje skupne vrednote „človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin“.

1. Listina EU o temeljnih pravicah in njena uporaba v državah članicah

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah dopolnjuje nacionalne dokumente o človekovih pravicah in Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (EKČP). Njene koristi namreč še niso v celoti izkoriščene, saj se na nacionalnih sodiščih, v parlamentih in vladah navaja le redko in še takrat pogosto površno. Vendar obstajajo primeri, v katerih je Listina kot del prava Unije prinesla dodano vrednost in koristi, in sicer zlasti v odločbah sodišč. Kljub temu v državah članicah še vedno ni dovolj politik, namenjenih seznanjanju z Listino, čeprav se zdi, da se ozaveščenost o potrebi po usposabljanju pravnih strokovnjakov na področju vprašanj, povezanih z Listino, povečuje.

Glede na sodno prakso Sodišča Evropske unije je Listina EU o temeljnih pravicah zavezujoča za države članice EU, kadar delujejo na področju uporabe prava Unije. Zakonodajalec Unije neposredno ali posredno vpliva na življenja ljudi v EU. Pravo Unije je pomembno za večino področij politike. Ob upoštevanju navedenega bi morala biti Listina EU o temeljnih pravicah ustrezen standard sodnikom ali javnim uslužbencem v državah članicah pri vsakodnevnem izvajanju nalog. Vendar pa dokazi agencije FRA kažejo, da sodstvo in uprave Listino na nacionalni ravni uporabljajo v precej omejenem obsegu. Boljša ozaveščenost bi lahko prispevala k večji in doslednejši uporabi Listine na nacionalni ravni.

Mnenje agencije FRA 1.1

EU in njene države članice bi morale spodbujati obširnejšo izmenjavo informacij o izkušnjah in pristopih med sodniki in upravami znotraj držav članic, pa tudi prek nacionalnih meja. Pri spodbujanju te izmenjave informacij bi morale države članice kar najbolje izkoristiti obstoječe možnosti financiranja, kot je financiranje v okviru programa za pravosodje.

V skladu s členom 51 (področje uporabe) Listine EU o temeljnih pravicah mora biti vsaka nacionalna zakonodaja, s katero se izvaja pravo Unije, skladna z Listino. Kot v preteklih letih je tudi v letu 2016 vloga Listine v zakonodajnih postopkih na nacionalni ravni ostala omejena. Listina ni standard, ki bi se izrecno in redno uporabljal v postopkih, ki postavljajo pod drobnogled zakonitost ali ocenjujejo vpliv prihodnje zakonodaje, medtem ko so nacionalni instrumenti

za človekove pravice sistematično vključeni v take postopke. Poleg tega so nacionalna sodišča, ki so uporabljala Listino, enako kot v preteklih letih sprejela veliko odločitev, ne da bi utemeljeno pojasnila, zakaj je bila Listina uporabljena pri posebnih okoliščinah zadeve.

Mnenje agencije FRA 1.2

Nacionalna sodišča kot tudi vlade in/ali parlamenti bi lahko razmislili o doslednejšem preverjanju na podlagi člena 51 (področje uporabe), da bi lahko v zgodnji fazi ocenili, ali zadeva oziroma zakonodajni dosje poraja vprašanja na podlagi Listine EU o temeljnih pravicah. S pripravo standardiziranih priročnikov o praktičnem preverjanju možnosti uporabe Listine, ki so bili doslej pripravljani le v nekaj državah članicah, bi lahko delavcem v pravni stroki zagotovili orodje za učinkovito oceno pomembnosti Listine v zadevi ali zakonodajnem predlogu.

V skladu s členom 51 Listine EU o temeljnih pravicah morajo države članice EU obvezno spoštovati in upoštevati načela in pravice, določene v Listini, hkrati pa morajo dejavno spodbujati njihovo uporabo. Ob upoštevanju navedenega bi bilo pričakovati več politik, ki spodbujajo Listino in z njo povezane pravice na nacionalni ravni. Medtem ko so take politike redke, se zdi, da se krepijo prizadevanja za zagotovitev usposabljanja o človekovih pravicah ustreznim skupinam poklicev.

Mnenje agencije FRA 1.3

Države članice EU bi morale zagotoviti, da bi se preverjala skladnost ustreznih zakonodajnih dosjejev in politik z Listino, ter povečati prizadevanja za zagotovitev, da bi bile obveznosti iz Listine vključene, vsakič ko države delujejo na področju uporabe prava Unije. To bi lahko vključevalo oblikovanje namenskih politik za povečanje ozaveščenosti o pravicah iz Listine ter ciljno usmerjene module za usposabljanje v ustreznih programih izobraževanja za nacionalne sodnike in druge delavce v pravni stroki. Kot je v preteklih letih poudarila agencija FRA, je priporočljivo, da bi države članice usposabljanje o Listini vključile v širši okvir človekovih pravic, ki vključuje Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (EKČP) in sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP).

2. Enakost in nediskriminacija

Države članice EU do konca leta 2016 niso uspele sprejeti dogovora o predlagani direktivi o enakem obravnavanju. Kljub temu več držav članic še naprej zagotavlja zaščito pred diskriminacijo zaradi različnih okoliščin na več področjih življenja. Domača sodišča so v različnih odločbah branila pravice invalidov, z različnimi prizadevanji na mednarodni, evropski in nacionalni ravni pa se je spodbujala enakost LGBTI. Ukrepi in predlogi za prepoved nošnje nekaterih oblačil, ki so se pojavili zaradi strahov pred grožnjo terorizma, so sprožili razprave o verski svobodi in svobodi prepričanja. Leto se je končalo z vse jasnejšim zavedanjem, da obravnavanje diskriminacije na podlagi enega samega razloga ne zajema vseh različnih načinov, kako ljudje v EU doživljajo diskriminacijo v vsakodnevem življenju.

Leta 2016 se je začelo osmo leto pogajanj o predlogu direktive Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost, tj. direktive o enakem obravnavanju. Sprejetje te direktive bi zagotovilo, da bi EU in njene države članice na enaki podlagi zagotavljale obsežen pravni okvir proti diskriminaciji zaradi teh razlogov. Do konca leta pogajanja v Svetu Evropske unije niso dosegla potrebnega soglasja, da bi bila direktiva sprejeta, saj sta imeli dve državi članici do predloga splošne zadržke. Pravo Unije je posledično še vedno močno zaznamovano s hierarhijo razlogov za zaščito pred diskriminacijo. Člen 21 Listine EU o temeljnih pravicah (načelo nediskriminacije) prepoveduje vsakršno diskriminacijo na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti nacionalni manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Člen 19 Pogodbe o delovanju Evropske unije vsebuje mnenje, da lahko Svet po posebnem zakonodajnem postopku in po odobritvi Evropskega parlamenta soglasno sprejme ustrezne ukrepe za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.

Mnenje agencije FRA 2.1

Zakonodajalec Unije bi moral upoštevati vse možnosti za zagotovitev, da bi se predlagana direktiva o enakem obravnavanju sprejela hitro, saj bi tako lahko zagotovili enako zaščito pred diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti na glavnih življenjskih področjih.

Kot v preteklih letih so v letu 2016 države članice EU razširile zaščito proti diskriminaciji na dodatne razloge in različna področja življenja. Na primer, nekatere države članice so v nacionalno zakonodajo kot varovani razlog uvedle socialno-ekonomski položaj osebe ali spremembo spola. Druge države članice so zakonodajo o nediskriminaciji razširile na področja, kot so varstvo potrošnikov, klavzule o možnostih odpuščanja delavcev na podlagi starosti in upokojitvena starost. Ti koraki nadalje pomagajo v boju proti diskriminaciji in spodbujajo enako obravnavo v širokem razponu glavnih življenjskih področij.

Mnenje agencije FRA 2.2

Države članice EU bi morale proučiti možnost dodajanja razlogov za zaščito proti diskriminaciji, da bi razširile področja nacionalne protidiskriminacijske zakonodaje.

Ob povečani napetosti zaradi groženj terorizma v EU leta 2016 so se nacionalna sodišča ukvarjala z vprašanjem, kdaj je sprejemljivo prepovedati določene vrste oblačil, v zvezi s čimer pred Sodiščem Evropske unije še vedno potekajo postopki. Te zadeve so razkrile, da zaradi uvedbe takih prepovedi obstaja nevarnost nesorazmernega vpliva, ki lahko privede do diskriminacije muslimanskih žensk, ki so se določena oblačila odločile nositi kot izraz verske pripadnosti ali prepričanja. Člen 10 Listine EU o temeljnih pravicah vsakomur zagotavlja pravico do svobode misli, vesti in vere. Ta pravica vključuje svobodo spreminjanja vere ali prepričanja ter svobodo izražanja svoje vere ali svojega prepričanja posamezno ali skupaj z drugimi, pri bogoslužju, pouku, običajih in obredih. Člen 21 Listine EU o temeljnih pravicah prepoveduje vsakršno diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja. Člen 22 Listine EU o temeljnih pravicah

nadalje zagotavlja, da Unija spoštuje kulturno, versko in jezikovno raznolikost.

Mnenje agencije FRA 2.3

Države članice EU bi morale pri razmišljanju o kakršni koli prepovedi simbolov ali oblačil, povezanih z vero, največ pozornosti nameniti potrebi po varovanju temeljnih pravic in svoboščin. Noben zakonodajni ali upravni predlog, sprejet v ta namen, ne bi smel nesorazmerno omejevati pravice do izražanja lastne veroizpovedi. Pri obravnavi takih prepovedi bi bilo treba temeljne pravice in potrebo po sorazmernosti upoštevati že od samega začetka.

V letu 2016 se je vse bolj potrjevalo, da obravnavanje diskriminacije z zornega kota enega samega razloga ne zajema različnih načinov, kako ljudje doživljajo diskriminacijo v vsakodnevem življenju. To je razvidno iz stalnega trenda na nacionalni ravni

za povečanje obsega protidiskriminacijske zakonodaje z dodajanjem razlogov za zaščito in/ali področij življenja v ustrezno nacionalno zakonodajo. Vendar pa EU in njene države članice še vedno težijo k temu, da pri oblikovanju pravnih in političnih instrumentov izrecno ne obravnavajo večplastne diskriminacije. Do konca leta 2016 je samo devet držav članic EU izrecno zajelo večplastno diskriminacijo v nacionalni zakonodaji. Ta pristop lahko vodi v boljše dojetje, kako ljudje doživljajo diskriminacijo v vsakodnevem življenju, in omogoča načrtovanje ukrepanja, ki bi resnično spodbujalo vključenost.

Mnenje agencije FRA 2.4

EU in njene države članice bi morale priznati večplastno in presečno diskriminacijo pri razvoju in izvajanju pravnih in političnih instrumentov za boj proti diskriminaciji, podpiranje enakega obravnavanja in spodbujanje vključevanja.

3. Rasizem, ksenofobija in s tem povezana nestrpnost

Rasističen in ksenofoben odnos do beguncev, prosilcev za azil in migrantov je bil v Evropski uniji prisoten tudi v letu 2016. Muslimani so se srečevali z vedno večjo sovražnostjo in nestrpnostjo, številni Romi pa z diskriminacijo in nestrpnostjo do njih. Evropska komisija je vzpostavila skupino strokovnjakov na visoki ravni EU za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti, da bi podprla nacionalna prizadevanja na tem področju ter se borila proti zločinom iz sovraštva in sovražnemu govoru. Države članice EU so zločine iz sovraštva obravnavale različno, pri čemer so pregledovale načine razvrščanja razlogov za pristransko obravnavo, izvajale kampanje ozaveščanja ter zagotavljale specializirana usposabljanja za uslužbence organov pregona in tožilce. Evropska komisija je medtem še naprej spremljala izvajanje direktive o rasni enakosti. Med ponavljajočimi se izzivi so različne ovire za učinkovitost in neodvisnost organov za enakost, diskriminatorno etnično profiliranje ter pomanjkanje nacionalnih akcijskih načrtov za boj proti rasizmu.

Rasistični in ksenofobični odzivi na prihod beguncev, prosilcev za azil in migrantov v EU, ki so zaznamovali leto 2015, so se v nezmanjšanem obsegu nadaljevali v letu 2016. Med njimi so bili sovražni govor, grožnje, kazniva dejanja iz sovraštva in celo umori. Vendar pa le nekaj držav članic zbira posebne podatke o incidentih, ki so usmerjeni v begunce, prosilce za azil in migrante. To je pomembno zlasti za izvajanje člena 1 okvirnega sklepa EU o rasizmu in ksenofobiji, v katerem so navedeni ukrepi, ki jih države članice sprejmejo, da se kaznuje namerno rasistično in ksenofobično ravnanje. Člen 4(a) Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije prav tako zavezuje države pogodbenice, da ščuvanje k rasni diskriminaciji in dejanja nasilja proti kateri koli rasi ali skupini ljudi razglasijo za kaznivo dejanje. Vse države članice EU so pogodbenice Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.

Mnenje agencije FRA 3.1

Države članice EU bi morale zagotoviti, da se vsi primeri domnevnih kaznivih dejanj iz sovraštva ali sovražnega govora – vključno s tistimi, ki so posebej usmerjeni v prosilce za azil, begunce in migrante – učinkovito preiščejo, preganjajo in obravnavajo pred sodiščem. To je treba izvesti v skladu z veljavnimi nacionalnimi predpisi in, kjer je primerno, v skladu z določbami okvirnega sklepa EU o rasizmu in ksenofobiji, evropskimi in mednarodnimi obveznostmi glede človekovih pravic ter sodno prakso ESČP o kaznivih dejanjih iz sovraštva in sovražnem govoru. Države članice bi prav tako lahko zbirale boljše podatke o incidentih, ki so posebej usmerjeni v begunce, prosilce za azil in migrante.

V letu 2016 je nacionalne akcijske načrte boju proti rasni diskriminaciji, rasizmu ali ksenofobiji namenilo le nekaj držav članic EU, čeprav Durbanska deklaracija in program ukrepov Združenih narodov, ki izhaja iz Svetovne konference proti rasizmu, rasni diskriminaciji, ksenofobiji in s tem povezani nestrpnosti, državam dodeljuje glavno odgovornost za boj proti rasizmu, rasni diskriminaciji, ksenofobiji in s tem povezani nestrpnosti. Izvajanje teh načrtov bi državam članicam EU zagotovilo učinkovita sredstva, da bi lahko izpolnile svoje obveznosti v skladu z direktivo o rasni enakosti in okvirnim sklepom o rasizmu in ksenofobiji. Skupina na visoki ravni EU za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti, oblikovana junija 2016, državam

članicam EU zagotavlja forum za izmenjavo praks za zagotavljanje uspešnega izvajanja teh akcijskih načrtov.

Mnenje agencije FRA 3.2

Države članice EU bi morale sprejeti posebne nacionalne akcijske načrte za boj proti rasizmu, rasni diskriminaciji, ksenofobiji in povezanim nestrpnostim. V zvezi s tem lahko države članice sledijo izčrpnim in praktičnim navodilom o tem, kako razviti take posebne načrte, ki jih daje na voljo Urad visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice. V skladu s temi navodili naj bi akcijski načrti zastavili cilje in ukrepe, opredelili odgovorne državne organe, določili ciljne datume, vključili kazalnike uspešnosti ter zagotovili mehanizme spremljanja in ocenjevanja.

Sistematično zbrani razčlenjeni podatki o primerih etnične diskriminacije, kaznivih dejanj iz sovraštva in sovražnega govora lahko prispevajo k izboljšanju uporabe direktive o rasni enakosti ter okvirnega sklepa o rasizmu in ksenofobiji. Ti podatki prav tako pomagajo pri ocenjevanju politik in akcijskih načrtov za preprečevanje rasizma, ksenofobije in povezanih nestrpnosti ter boj proti njim. Vendar pa dokazi, ki jih je zbrala agencija FRA, kažejo, da ostajajo trajne vrzeli v tem, kako države članice EU zapisujejo primere etnične diskriminacije in rasističnih kaznivih dejanj. Neprijavljeni primeri ostajajo nevidni in preprečujejo žrtvam, da bi zahtevale odškodnino. To je zlasti pomembno v zvezi z obveznostjo držav članic EU za dejavno zagotavljanje učinkovite zaščite žrtev ter zagotovitev njihovega dostopa do učinkovite zaščite in pravnega varstva v skladu s 6. členom Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. Prek skupine na visoki ravni EU za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti agencija FRA nadaljuje delo z državami članicami, institucijami EU in mednarodnimi organizacijami za pomoč pri izboljšanju zapisovanja in zbiranja podatkov o kaznivih dejanjih iz sovraštva.

Mnenje agencije FRA 3.3

Države članice EU bi si morale prizadevati za sistematično zapisovanje, zbiranje in letno objavljanje primerljivih podatkov o etnični diskriminaciji in kaznivih dejanjih iz sovraštva, da bi se lahko na podlagi dokazov učinkovito pravno in politično odzvale na te pojave. Ti podatki bi morali vključevati različne pristranske razloge in druge značilnosti, kot so lokacije incidentov ter anonimizirane informacije o žrtvah in storilcih. Vsi podatki bi morali biti zbrani v skladu z nacionalnimi pravnimi okviri in zakonodajo EU o varstvu podatkov.

Dokazi iz leta 2016 kažejo, da se številni organi za enakost spoprijemajo s proračunskimi in kadrovskimi rezi ali zakonodajnimi spremembami v zvezi z mandati, kar lahko vpliva na učinkovitost njihovega delovanja. Člen 13(1) direktive o rasni enakosti od vseh držav članic EU zahteva, da določijo organ za enakost ali organe za spodbujanje enakega obravnavanja vseh oseb brez diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti. Vendar pa direktiva določa le minimalne standarde za pristojnosti organov za enakost. V zvezi z varstvom podatkov se zakonodaja EU izrecno sklicuje na neodvisnost in določa, kaj ta neodvisnost zahteva. Splošna uredba o varstvu podatkov, sprejeta leta 2016, zahteva zadostne „človeške, tehnične in finančne vire, prostore ter infrastrukturo“ za organe za varstvo podatkov.

Mnenje agencije FRA 3.4

Države članice EU bi morale organom za enakost dodeliti človeške, tehnične in finančne vire, prostore in infrastrukturo, ki so potrebni, da bodo lahko učinkovito in neodvisno izpolnjevali svoje naloge in razporedili svoje pristojnosti v okviru zakonskega mandata.

Pripadniki etničnih manjšin so bili leta 2016 še naprej žrtve diskriminacijskega etničnega profiliranja policije zaradi povečane napetosti ob terorističnih napadih v državah članicah EU. Ta praksa je v nasprotju z načeli Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, 14. člena (prepoved diskriminacije) Evropske konvencije o človekovih pravicah, ustrezne sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice ter primarnega in sekundarnega prava Unije. Usposabljanje in notranje spremljanje lahko pomagata odkriti nesorazmerno usmeritev v etnične manjšine, da bi lahko pristojni organi sprejeli ustrezne korektivne ukrepe.

Mnenje agencije FRA 3.5

Države članice EU bi morale nehati uporabljati diskriminatorne oblike etničnega profiliranja. To bi lahko dosegli z zagotavljanjem sistematičnega usposabljanja organov pregona o protidiskriminacijski zakonodaji ter tako, da bi jim poleg tega omogočili boljše razumevanje nezavedne pristranskosti ter jih naučili, kako se spoprijemati s stereotipi in predsodki. Taka usposabljanja bi lahko okrepila zavedanje o posledicah diskriminacije in o tem, kako povečati zaupanje v policijo v javnosti. Poleg tega bi lahko države članice EU razmislile o zapisovanju uporabe pristojnosti ustavljanja in preiskovanja ter zlasti o zapisovanju etnične pripadnosti ustavljenih oseb v skladu z nacionalnimi pravnimi okviri in zakonodajo EU o varstvu podatkov.

4. Vključevanje Romov

Kljub velikopoteznim ciljem nacionalnih strategij vključevanja Romov in znatnim prispevkom iz skladov EU je bil na tem področju v letu 2016 opazen le skromen napredek. Dokazi o položaju Romov v preteklem letu, kar zadeva zaposlovanje, izobraževanje, nastanitev in zdravje, kažejo, da je napredek pri izvajanju okvira EU za nacionalne strategije vključevanja Romov počasen. Diskriminacija in nestrpnost do Romov sta še vedno prisotni, zato se s segregacijo na področju nastanitve in izobraževanja še vedno srečujejo mnogi med njimi. Predlagani evropski steber socialnih pravic bi lahko prizadevanjem za vključevanje Romov dal nov zagon, če bi vključeval izrecno navedbo pravice do nediskriminacije, ki jo zagotavlja člen 21 Listine EU o temeljnih pravicah.

V letu 2016 so se Romi v EU še vedno srečevali z diskriminacijo, segregacijo in socialno izključenostjo. Omejen napredek pri izvajanju nacionalnih strategij vključevanja Romov kaže na potrebo po temeljitem pregledu predlaganih in predvidenih posredovanj. Prav tako je treba spodbujati aktivno in smiselno sodelovanje Romov, zlasti na lokalni ravni. Da bi bilo vključevanje Romov na lokalni ravni uspešno, je izjemnega pomena aktivno vključevanje različnih deležnikov, vključno z lokalnimi organi, civilno družbo in predstavniki vseh delov lokalnega prebivalstva. Sodelovanje na nacionalni ravni je treba prenesti v sodelovanje na lokalni ravni med Romi in lokalnimi oblastmi, da bi prišlo do oprijemljivih rezultatov na terenu, ki jih je mogoče spremljati.

Mnenje agencije FRA 4.1

Države članice EU bi morale pregledati nacionalne strategije o vključevanja Romov (ali nabor integriranih ukrepov politik), da bi zagotovile, da so Romi sami pooblaščenici za aktivno sodelovanje v procesu vključevanja Romov. Države članice bi morale jasno opredeliti in izvajati posebne ukrepe za spodbujanje aktivnega in koristnega sodelovanja in udejstvovanja Romov, zlasti na lokalni ravni.

Ugotovitve drugega vala raziskave Evropske unije o manjšinah in diskriminaciji (EU-MIDIS II) agencije FRA kažejo, da so v letu 2016 Romi ostali diskriminirani zaradi svoje etnične pripadnosti. Spoprijemajo se s socialno izključenostjo in marginalizacijo, ki ju zaostreje revščina, ter so žrtve kaznivih dejanj

iz sovraštva. Večina Romov, ki živi v EU, še vedno ne uživa pravice do nediskriminacije, kot jo priznava člen 21 Listine EU o temeljnih pravicah, direktiva o rasni enakosti ter drugi evropski in mednarodni instrumenti za človekove pravice. Čeprav direktiva o rasni enakosti prepoveduje etnično diskriminacijo in Okvirni sklep EU o rasizmu in ksenofobiji zahteva kazenske sankcije, taki pravni ukrepi sami po sebi ne zadostujejo za reševanje diskriminacijo Romov. Kombinirati jih je treba z aktivnimi politikami vključevanja za reševanje rasne neenakosti in revščine, ki ju Romi pogosto občutijo.

Mnenje agencije FRA 4.2

Države članice EU bi morale za reševanje še vedno prisotne diskriminacije Romov in nestrpnosti do Romov zagotoviti učinkovito izvajanje direktive o rasni enakosti ter okvirnega sklepa o rasizmu in ksenofobiji. V nacionalnih strategijah vključevanja Romov ali nizu celovitih političnih ukrepov bi morale sprejeti jasne politične ukrepe za obravnavo nestrpnosti do Romov.

Ugotovitve druge raziskave Evropske unije o manjšinah in diskriminaciji (EU-MIDIS II) agencije FRA kažejo, da je zaposlovanje področje, na katerem diskriminacija Romov veržno povzroča druge vrste ranljivosti, in sicer v zvezi z dohodki, izobrazbo in stanovanjskimi razmerami. Negativne posledice brezposelnosti nosijo celotna gospodinjstva in ne le brezposelni. Romski otroci in romske ženske so še posebno ranljive skupine, pravicam katerih grozi kršitev.

Mnenje agencije FRA 4.3

EU bi morala razmisliti o umestitvi vključevanja Romov v okvir predlaganega evropskega stebra socialnih pravic. V stebru bi morale biti predvidene posebne določbe, ki bi obravnavale tveganje strukturne diskriminacije, na primer z okrepitevijo določb o enakem obravnavanju na delovnem mestu in zagotavljanjem, da bi lahko marginalizirano prebivalstvo učinkovito uveljavljalo svoje pravice.

Sledenje napredku pri vključevanju Romov zahteva zanesljive podatke – tako o sprejetih ukrepih, procesih in njihovih rezultatih za ljudi. Več je treba storiti, da bi zagotovili razpoložljivost zanesljivega zbiranja podatkov in zanesljivega spremljanja vključevanja Romov. Evropsko računsko sodišče je v posebnem poročilu o pobudah politik in finančni podpori EU za integracijo Romov potrdilo to potrebo. Ugotovilo je, da je pomanjkanje celovitih in zanesljivih podatkov še vedno problematično, ne samo

v zvezi s projekti, ampak tudi za oblikovanje politike na ravni EU in na nacionalni ravni. Vendar pa obstajajo orodja, ki omogočajo zanesljivo spremljanje, in ustrezni akterji lahko ta orodja uporabijo.

Mnenje agencije FRA 4.4

Države članice EU bi morale – v skladu z nacionalnimi pravnimi okviri, zakonodajo EU o varstvu podatkov ter z aktivnim in smiselnim sodelovanjem romskih skupnosti – zbirati anonimne podatke, ki bi se lahko razčlenili glede na etnično identiteto, ki bi omogočila oceno nacionalne strategije vključevanja Romov in politik o vključevanju Romov. Eurostat bi lahko vključil ustrezna vprašanja v obsežne raziskave, kot so anketa o delovni sili, ter v statistiko EU o dohodkih in življenjskih pogojih, s čimer bi upošteval priporočila Evropskega računskega sodišča. Poleg tega bi morale države članice razviti ali uporabiti obstoječa orodja za spremljanje nacionalnih strategij vključevanja Romov za oceno učinka ukrepov za vključevanje Romov.

5. Azil, vize, migracije, meje in integracija

V letu 2016 je pri prečkanju morja umrlo več kot 5 000 ljudi, ki so želeli doseči Evropo, čeprav se je število nezakonitih prihodov po morju v primerjavi z letom 2015 zmanjšalo za več kot 60 % in v letu 2016 skupaj dosegalo približno 350 000 prečkanj. Predlagane so bile obsežne spremembe evropskega azilnega sistema, prizadevanja za izboljšanje učinkovitosti politik vračanja pa so se okrepila. Zakonite poti do varnosti v Evropi so za večino migrantov ostale iluzorne, saj nove omejitve za združitev družine v nekaterih državah članicah izničujejo majhen napredek, dosežen pri humanitarnem sprejemu. Izboljšali so se tudi informacijski sistemi za učinkovitejše preprečevanje nezakonitih migracij in odziv na grožnje resnih kaznivih dejanj. Medtem se je izkazalo, da je vključitev velikega števila oseb, ki jim je bila dodeljena mednarodna zaščita, zahtevna naloga, zlasti na področju izobraževanja.

Leta 2016 so si institucije EU in države članice zelo prizadevale za razvoj nadaljnjih informacijskih sistemov za upravljanje migracij in notranje varnosti. Obstoječi sistemi so se spremenili in predlagani so bili novi sistemi. Načrtuje se, da bi bili ti sistemi v prihodnosti „interoperabilni“, kar bi pristojnim organom omogočalo hkraten dostop do več sistemov. Prihodnja objava agencije FRA o interoperabilnosti informacijskih sistemov EU bo obravnavala s tem povezane pomisleke glede temeljnih pravic. V številnih primerih vpliv informacijskih sistemov na temeljne pravice ni takoj viden. Posledice shranjevanja nepravilnih osebnih podatkov lahko vpliva na posameznika šele leta pozneje – na primer, ko zaprosi za vizum ali dovoljenje za prebivanje. Člen 8 (varstvo osebnih podatkov) Listine EU o temeljnih pravicah in zlasti njegovo načelo omejitve namena (tj. da se podatki uporabljajo le za namen, za katerega so bili zbrani) je osrednji standard pri razvoju tehničnih rešitev za izboljšanje interoperabilnosti med informacijskimi sistemi. Zato morajo biti vsi ukrepi za izboljšanje obstoječih informacijskih sistemov in ustvarjanje novih predmet celovite ocene učinka na temeljne pravice.

Mnenje agencije FRA 5.1

EU in njene države članice bi morale zagotoviti, da bodo informacijski sistemi za upravljanje migracij zasnovani tako, da imajo lahko uradniki, ki obdelujejo podatke v njih, dostop le do podatkov v skladu s svojimi delovnimi profili. Uradniki bi morali imeti dostop samo do podatkov, ki so pomembni za posebne naloge, ki jih izvajajo v določenem trenutku, in bi se morali v celoti zavedati, katere podatkovne baze pregledujejo. Ker interoperabilnost pomeni, da je več podatkov – vključno z biometričnimi podatki – lažje dostopnih, bi morale države članice razviti standarde kakovosti in upravne postopke, da bi se zagotovila točnost podatkov in bi se zmanjšalo tveganje nedovoljene izmenjave podatkov s tretjimi osebami ali državami. Poleg tega bi morali uvesti posebne zaščitne ukrepe za zagotovitev, da interoperabilnost ne bi imela škodljivih učinkov za pravice ranljivih oseb, kot so prosilci za mednarodno zaščito ali otroci, oziroma da ne bi povzročala diskriminacijskega profiliranja.

Člen 6 Listine EU o temeljnih pravicah in sekundarno pravo Unije na področju azila in vračanja od držav članic zahtevata, da v vsakem posameznem primeru proučijo izvedljivost milejših ukrepov, preden uporabijo odvzem prostosti. Do konca leta 2016 so vse države članice EU v nacionalnih zakonodajah zagotovile alternative priporu, čeprav v nekaterih primerih le za določene kategorije. Vključitev alternativ priporu v nacionalno zakonodajo pa sama po sebi ne zagotavlja, da se te dejansko uporabljajo. V praksi se alternative še vedno ne uporabljajo pogosto.

Mnenje agencije FRA 5.2

Države članice EU bi morale od pristojnih organov zahtevati, naj pred izdajo naloga za odvzem prostosti v vsakem posameznem primeru proučijo, ali je zakoniti cilj mogoče doseči z manj prisilnimi ukrepi. V nasprotnem primeru bi morali organi navesti dejanske in pravne razloge.

Pravne poti za doseg varnosti so za večino beguncev še naprej iluzorne. Določen napredek je bil v letu 2016 dosežen na področju ponovne naselitve, vendar je bil izničen s korakom nazaj na področju združitve družine, saj je več držav članic EU v nacionalno zakonodajo uvedlo omejitve v zvezi s tem. Vsak ukrep, ki ga izvaja država članica, kadar deluje v okviru prava Unije, mora spoštovati pravice in načela Listine EU o temeljnih pravicah, kjer je v členu 7 zapisana pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja. V primeru beguncev in oseb, ki jim je bila dodeljena subsidiarna zaščita, se lahko na splošno domneva, da nepremostljive ovire njihovim družinam preprečujejo prebivanje v domovini in da vzpostavitev družinskega življenja v tranzitni državi običajno ni mogoča.

Mnenje agencije FRA 5.3

Države članice EU bi morale razmisliti o uporabi kombinacije sistemov za begunce in številnejših rednih programov za beguncem prijazno mobilnost, namenjenih spodbujanju zakonitih poti v EU. V tem okviru bi se morale vzdržati sprejemanja zakonodaje, ki bi zadrževala, preprečevala ali bistveno upočasnjevala združitve družine oseb, ki jim je bila dodeljena mednarodna zaščita.

EU bi lahko za reševanje različnih pristopov držav članic proučila urejanje združitve družine imetnikov statusa subsidiarne zaščite.

Glavna odgovornost držav članic EU je spoštovanje pravice vsakega otroka do izobraževanja pri nenehnem premeščanju družin migrantov in beguncev v EU. Člen 14 Listine EU o temeljnih pravicah in 28. člen Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah zagotavljata pravico do izobraževanja za vse otroke, vključno z otroki migranti in otroki begunci. Zagotovitev, da bodo vsi otroci uživali pravico do izobraževanja, ne bo koristila le njim, ampak tudi družbi, v kateri bodo živeli. Pri tem je treba poudariti, da je vlaganje v človekove pravice na splošno pomembno in koristno tako za gospodarstvo kot za družbo. Leto 2016 je pokazalo, da je večina držav članic zagotovila jezikovno podporo in si prizadevala za integracijo otrok beguncev in otrok migrantov v redne oddelke, s čimer jim je omogočila družjenje z drugimi otroki ter vlagala v dolgoročno in trajnostno socialno kohezijo. Vendar pa je stopnja ločevanja in ločenega šolanja še vedno previsoka.

Mnenje agencije FRA 5.4

Države članice EU bi morale zagotoviti, da se otrokom migrantom in otrokom beguncem ponudi učinkovita jezikovna, socialna in psihološka podpora na podlagi posamične ocene njihovih potreb. To bi jih pripravilo na obiskovanje šole in uspešno vključevanje v izobraževanje in lokalne skupnosti. Sprejeti je treba politike in ukrepe za preprečevanje ločenega šolanja in segregacije ter za spodbujanje vključevanja otrok migrantov in otrok beguncev v redne oddelke in redni izobraževalni sistem.

Dokazi agencije FRA kažejo, da je v letu 2016 večina držav članic EU okrepila svoja prizadevanja za vstop otrok migrantov in otrok beguncev v izobraževanje ter podpiranje njihovega vključevanja. Vendar pa v zelo redkih primerih še vedno obstajajo otroci migranti in otroci begunci, ki ne hodijo v šolo, nekatere lokalne skupnosti in starši domačih otrok pa se na njihovo šolanje skupaj z drugimi otroki odzivajo negativno ali celo nasilno. Izrazi nestrpnosti in sovraštva do otrok migrantov in otrok beguncev ter njihovih družin, ki povzročajo kratenje pravice otrok do izobraževanja, kršijo zakonodajo EU in nacionalno zakonodajo, usmerjeno proti diskriminaciji in nestrpnosti. Obravnavanje pomislekov staršev lahko podpira integracijo ter spodbuja udeležbo migrantov in beguncev v lokalnih skupnostih.

Mnenje agencije FRA 5.5

Države članice EU bi morale ustrezno obravnavati diskriminatorne ali nasilne odzive proti šolanju otrok migrantov in otrok beguncev tako z organi pregona kot tudi s spodbujanjem medsebojnega razumevanja in socialne kohezije. V boju proti predsodkom in za pomoč pri odpravljanju neutemeljenih pomislekov bi morali uporabljati pozitivne ukrepe. Poleg tega bi morali organi držav članic izvajati zakonodajo in predpise za preprečevanje diskriminacije in kaznivih dejanj iz sovraštva na kakršni koli podlagi – vključno z etnično pripadnostjo, raso in vero – ki so v veljavi v vseh državah članicah EU.

Vključevanje staršev in družin otrok v šolsko življenje in podpiranje njihovih prizadevanj, da se vključijo, je bistven del procesa izobraževanja in integracije. Tretjina držav članic EU zagotavlja ukrepe za podporo in spodbujanje staršev in družin otrok migrantov in otrok beguncev pri vključitvi v proces izobraževanja, in sicer z informiranjem, posredovanjem in jezikovno podporo. Ti ukrepi lahko izboljšajo šolsko uspešnost otrok ter integracijo teh otrok in njihovih družin v izobraževanje in v lokalno skupnost, poleg tega pa spodbujajo boljše odnose v skupnosti. Evropska mreža za vključevanje, ki je bila nadgrajena z akcijskim načrtom Evropske komisije o vključevanju, ki se je začel izvajati junija 2016, je ustrezen okvir in prostor za izmenjavo najboljših praks in rešitev, ki lahko pomagajo državam članicam, da bodo izpolnile svoje obveznosti glede človekovih pravic ter uspešno vlagale v bolj povezane in vključujoče družbe.

Mnenje agencije FRA 5.6

Države članice EU bi si morale izmenjati dobre prakse in izkušnje pri integraciji prek izobraževanja, spodbujanja udeležbe staršev in družin otrok v šolskem življenju ter zagotavljanja, da pravica do izobraževanja postane resničnost za vse otroke.

6. Informacijska družba, zasebnost in varstvo podatkov

Teroristični napadi, ki so se to leto zgodili v Bruslju, Nici in Berlinu, so okrepili razprave o načinih učinkovitega boja proti terorizmu v skladu z načeli pravne države. V zvezi s tem so bili sprejeti številni ukrepi na ravni EU in nacionalnih ravneh. Med njimi so nacionalne reforme nadzornih ukrepov, posvetovanje o šifriranju in sprejetje direktive o evidenci podatkov o potnikih. Sprejetje uredbe o splošnem varstvu podatkov in direktive o varstvu podatkov za policijo in pravosodje pa je pomenilo ključni korak na poti k posodobljenemu in učinkovitejšemu sistemu varstva podatkov. Evropska unija v letu 2016 ni predlagala spremenjene zakonodaje v odgovor na razveljavitev direktive o hrambi podatkov, Sodišče EU, ki je navedeno direktivo razveljavilo, pa je s svojo novo sodno prakso dodatno pojasnilo, kako se lahko pri hrambi podatkov izpolnijo zahteve v zvezi s temeljnimi pravicami.

Dokazi agencije FRA, ki temeljijo na raziskavah o varstvu temeljnih pravic v okviru obsežnega nadzora, opravljenega na zahtevo Evropskega parlamenta, kažejo, da je več držav članic EU v letu 2016 preoblikovalo svoje pravne okvire, ki se nanašajo na zbiranje obveščevalnih podatkov. Spremembe, sprejete sredi vala terorističnih napadov, so okrepile pristojnosti in tehnološke zmogljivosti ustreznih organov in lahko povečajo invazivnost svojih pooblastil – z možnimi posledicami za temeljne pravice do zasebnosti in varstva osebnih podatkov. Sodišče Evropske unije in Evropsko sodišče za človekove pravice zagotavljata bistvene smernice o tem, kako najbolje zaščititi te pravice. Pravna jamstva vključujejo materialna in postopkovna jamstva glede nujnosti in sorazmernosti ukrepa, neodvisni nadzor in zagotovitev učinkovitih mehanizmov pravnega varstva ter pravila o predložitvi dokazov o tem, ali je posameznik predmet nadzora. Obsežno posvetovanje lahko pomaga zagotoviti, da bodo reforme obveščevalne zakonodaje zagotovile učinkovitejšo, bolj legitimno delovanje storitev in okrepile podporo državljanov.

Mnenje agencije FRA 6.1

Države članice EU bi morale izvesti obširno javno posvetovanje z vrsto deležnikov, zagotoviti preglednost zakonodajnega postopka ter pri uvajanju reform v svojo zakonodajo o nadzoru vključiti ustrezne mednarodne in evropske standarde in zaščitne ukrepe.

Šifriranje je morda najdostopnejša tehnika za izboljšanje zasebnosti. To je metoda za zagotavljanje

varne obdelave podatkov, ki je bila priznana v Splošni uredbi o varstvu podatkov in Direktivi o zasebnosti in elektronskih komunikacijah. Vendar pa se varstvo, ki ga zagotavlja, uporablja tudi v nezakonite in kriminalne namene. Širitev storitev, ki zagotavljajo šifriranje od enega odjemalca do drugega, dodatno prispeva k napetostim med zagotavljanjem zasebnosti in bojem proti kriminalu, saj glede na obliko preprečujejo ali otežujejo dostop do šifriranih podatkov s strani organov pregona. Da bi države članice rešile ta izziv, so nekatere začele razmišljati o zakonodaji – ali pa so jo že sprejele –, ki od ponudnikov storitev zahteva, da imajo vgrajena stranska vrata, ki na zahtevo omogočajo dostop do vseh šifriranih podatkov s strani organov pregona in tajnih služb. Kot so ugotovili številni, pa lahko vgrajena stranska vrata splošno oslabijo šifriranje, saj jih lahko odkrije in izkoristi vsak, ki ima dovolj tehničnega znanja. Ta izpostavljenost je lahko v nasprotju s tem, kar zahteva varstvo podatkov, ter bi lahko neomejeno vplivala na varnost komunikacij in shranjenih podatkov držav, podjetij in posameznikov.

Mnenje agencije FRA 6.2

Države članice EU bi morale zagotoviti, da so ukrepi za premagovanje izzivov šifriranja sorazmerni z legitimnim ciljem boja proti kriminalu ter ne posegajo neupravičeno v pravice do zasebnosti in varstva podatkov.

Splošna uredba o varstvu podatkov, ki se bo začela uporabljati leta 2018, določa izboljšane standarde za doseganje učinkovitega in ustreznega varstva osebnih podatkov. Organi za varstvo podatkov bodo

imeli še pomembnejšo vlogo pri zaščiti pravice do varstva podatkov. Vsak novi pravni akt na področju varstva podatkov bo moral spoštovati strožje standarde, določene v uredbi. Na primer, leta 2016 je EU sprejela sklep o ustreznosti varstva za namene mednarodnih prenosov podatkov: zasebnostni ščit EU-ZDA. V tem sklepu je izrecno navedeno, da bo Evropska komisija redno ocenjevala, ali so še vedno zagotovljeni pogoji za ustreznost. Če bi bila taka presoja po začetku uporabe Splošne uredbe o varstvu podatkov nepopolna, je v sklepu navedeno, da lahko Komisija sprejme izvedbeni akt o ustavitvi zasebnostnega ščita. Poleg tega je EU leta 2016 sprejela prvi del zakonodaje o kibernetiski varnosti – direktivo o varnosti omrežij in informacij – in v začetku leta 2017 je Komisija v okviru strategije za enotni digitalni trg predlagala uredbo o e-zasebnosti, ki naj bi nadomestila direktivo o e-zasebnosti.

Mnenje agencije FRA 6.3

Države članice EU bi morale direktivo o varnosti omrežij in informacij prenesti v svoje nacionalne pravne okvire na način, ki upošteva člen 8 Listine EU o temeljnih pravicah in načela, določena v Splošni uredbi o varstvu podatkov. Države članice in podjetja bi morala pri obdelavi ali prenosu osebnih podatkov, ki temeljijo na zasebnostnem ščitu EU-ZDA, delovati v skladu s temi standardi.

Medtem ko je bil razvoj leta 2014 osredotočen na vprašanje, ali hraniti podatke, so leta 2015 v državah članicah EU na hrambo podatkov gledali kot na učinkovit ukrep za zagotavljanje nacionalne in javne varnosti ter boj proti hudim kaznivim dejanjem. Pri tem vprašanju je bil leta 2016 dosežen omejen napredek: medtem ko EU ni predlagala nobene spremenjene zakonodaje v odgovor na razveljavitev Direktive o hrambi podatkov dve leti prej, je Sodišče Evropske unije pripravilo svojo sodno prakso na področju varovanja temeljnih pravic, ki je bistvena za zakonitost hrambe podatkov s strani ponudnikov telekomunikacijskih storitev.

Mnenje agencije FRA 6.4

Države članice EU bi se morale znotraj nacionalnih okvirov o hrambi podatkov izogniti splošni in neselektivni hrambi podatkov, ki jo opravljajo ponudniki telekomunikacijskih storitev. Nacionalna zakonodaja bi morala vključevati strog nadzor sorazmernosti in ustrezna procesna jamstva, da bi se učinkovito zagotavljala pravica do zasebnosti in varstvo osebnih podatkov.

Odbor Evropskega parlamenta za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve (LIBE) je aprila 2013 zavrnil predlog direktive o evropski evidenci podatkov o potnikih zaradi zaskrbljenosti glede sorazmernosti, nujnosti, pomanjkanja zaščitnih ukrepov za varstvo podatkov in preglednosti za potnike. Ob poudarjanju potrebe po boju proti terorizmu in hudim kaznivim dejanjem je zakonodajalec Unije v letu 2016 dosegel dogovor o revidirani direktivi EU o evropski evidenci podatkov o potnikih in sprejel besedilo. Države članice morajo direktivo do maja 2018 prenesti v nacionalno zakonodajo. Sprejeto besedilo vključuje okrepljene zaščitne ukrepe, ki so v skladu s predlogi mnenja agencije FRA o sistemu zbiranja podatkov za evropsko evidenco podatkov o potnikih iz leta 2011. Ti ukrepi vključujejo okrepljene zahteve, dostopnost in sorazmernost ter uvedbo dodatnih zaščitnih ukrepov za varstvo podatkov. Obstajajo pa vidiki zaščite temeljnih pravic, ki jih direktiva ne zajema.

Mnenje agencije FRA 6.5

Države članice EU bi morale okrečiti zaščitne ukrepe za varstvo podatkov, da bi se zagotovila uporaba najvišjih standardov glede temeljnih pravic. To velja tudi za prenos Direktive EU o evidenci podatkov o potnikih. Glede na nedavno sodno prakso Sodišča Evropske unije bi morali zaščitni ukrepi obravnavati zlasti utemeljitev za ohranitev evidence podatkov o potnikih, učinkovita pravna sredstva in neodvisen nadzor.

7. Otrokove pravice

Skoraj 27 % otrok v EU grozi revščina ali socialna izključenost. Čeprav je to v primerjavi s prejšnjimi leti majhen napredek, cilji EU za leto 2020 ostajajo nedosegljivi. Pri obravnavanju vprašanja revščine otrok bi lahko imel pomembno vlogo nov evropski steber socialnih pravic. Pričakuje se, da se bodo s sprejetjem direktive o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljeni ali obdolženi v kazenskem postopku, izboljšali pravosodni sistemi za mlade prestopnike ter uvedla dodatna jamstva za otroke, ki so v navzkrižju z zakonom. V letu 2016 je v Evropo še vedno prišlo več tisoč otrok migrantov in prosilcev za azil, ki so potovali sami oziroma brez svojih družin. Kljub prizadevanjem držav članic EU je bil še naprej velik izziv zagotavljanje oskrbe in zaščite teh otrok. Prisotne so bile tudi pomanjkljivosti glede pogojev za sprejem, pri čemer so se procesna jamstva izvajala nedosledno, rejništvo je imelo zgolj omejeno vlogo, sistem skrbništva pa pogosto ni dosegal pričakovanj. Takšna realnost je izpostavila pomen nadomestitve zaključenega akcijskega načrta EU za otroke brez spremstva z novim načrtom za otroke v migraciji.

Delež otrok, ki v EU živijo na pragu revščine ali socialne izključenosti, ostaja visok in znaša skoraj 27 %. Ker je to povprečje v EU, je delež višji v nekaterih državah članicah in v nekaterih skupinah, kot so romski otroci ali otroci iz migrantskih okolij. Cilj strategije Evropa 2020 o zmanjšanju revščine tako še zdaleč ni dosežen. Člen 24 Listine EU o temeljnih pravicah zahteva, da imajo otroci „pravico do potrebnega varstva in skrbi za zagotovitev njihove dobroti“. Kljub temu institucije EU in države članice v okviru evropskega semestra premalo poudarjajo revščino in socialno izključenost otrok. EU je sprejela številne pobude, ki bi lahko okrepile zakonodajne, politične in finančne ukrepe držav članic, vključno s priporočilom Evropske komisije iz leta 2013 z naslovom Vlaganje v otroke: prekinimo krog prikrajšanosti, programom za podporo strukturnim reformam za obdobje 2017–2020 in sprejetjem evropskega stebra socialnih pravic, osredotočenega na otroke.

Mnenje agencije FRA 7.1

EU bi morala bolj poudarjati celovito obravnavanje revščine in socialne izključenosti otrok v okviru evropskega semestra, pri čemer bi morala bolj upoštevati priporočila Evropske komisije iz leta 2013, pa tudi v prihodnjih pobudah, kot je evropski steber socialnih pravic. To lahko vključuje usmerjanje pozornosti v okviru evropskega semestra na tiste države članice EU, v katerih je stopnja revščine otrok še vedno visoka in se v zadnjih letih ni spreminjala.

Države članice EU bi lahko ob podpori Evropske komisije, kadar je to primerno, analizirale in posnemale dejavnike uspeha v zakonodaji in gospodarski ter socialni politiki tistih držav članic, ki jim je v zadnjih letih uspelo izboljšati položaj otrok in njihovih družin.

Direktiva o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku, je pomemben mejnik na bistvenem in pogosto spornem področju pravosodja. Obstoječe raziskave ter sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) in nacionalnih sodišč poudarjajo potrebo po posebnih ukrepih za varstvo otrok, ki so v nasprotju z zakonom. Raziskave agencije FRA o otrocih in pravosodju kažejo, da se pravni okvir za zaščito otrok navadno uporablja, vendar je praktično izvajanje te zakonodaje še vedno težko, predvsem zaradi pomanjkanja praktičnih orodij, smernic ali usposabljanja za strokovnjake.

Mnenje agencije FRA 7.2

Države članice EU bi morale izvajati nacionalne preglede za ugotavljanje obstoječe prakse in ovir, vrzeli ali pomanjkljivosti v svojih sistemih pravnega varstva za mladoletnike. Načrt ukrepov bi moral te nacionalne preglede upoštevati pri določitvi ukrepov politike in potrebnih sredstev za popolno izvajanje Direktive o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku. To bi lahko vključevalo usposabljanje pravosodnih akterjev ali pripravo praktičnih smernic za posamezne ocene in za obveščanje otrok na starosti primeren način.

Otroci migranti in otroci prosilci za azil so v letu 2016 še vedno prihajali v Evropo sami ali s svojimi družinami. Dokazi, ki jih zbira agencija FRA, kažejo, da kljub prizadevanjem držav članic obstajajo jasne pomanjkljivosti v sistemu za sprejem otrok brez spremstva, kot so pomanjkanje specializiranih objektov ter prenatrpane ali neustrezne prve sprejemne in tranzitne zmogljivosti. Namestitev otrok brez spremstva v rejniške družine še ni pogosto uporabljena možnost. Dokazi kažejo, da je zagotavljanje primernih pogojev za sprejem bistveno za preprečevanje trgovine z otroki, izkoriščanja otrok in izginotja otrok. Evropska komisija je predstavila več predlogov za reformo skupnega evropskega azilnega sistema, medtem ko akcijski načrt za mladoletnike brez spremstva za obdobje 2011–2014 ni bil obnovljen.

Mnenje agencije FRA 7.3

EU bi morala razviti akcijski načrt EU o otrocih v migraciji, vključno z otroki brez spremstva, v katerem bi bile jasno določene politične prednostne naloge in ukrepi za dopolnitev pobud držav članic EU.

Države članice EU bi morale okrepiti svoje sisteme za zaščito otrok z uporabo nacionalnih standardov za alternativno oskrbo otrok prosilcev za azil in otrok priseljencev, s poudarkom na kakovosti oskrbe. To bi moralo, kot je predpisano v direktivi o pogojih za sprejem, vključevati pogoje za namestitev v rejniških družinah za otroke brez spremstva. Poleg tega bi morale države članice dodeliti dovolj sredstev za občinske storitve, ki zagotavljajo podporo otrokom brez spremstva.

Imenovanje skrbnika za vsakega otroka brez spremstva ostaja izziv, kot kažejo dokazi, ki jih zbira agencija FRA. Glavna vprašanja se nanašajo na dolgotrajnost postopkov imenovanja in rokov, težave pri zaposlovanju usposobljenih skrbnikov, veliko število otrok, dodeljenih posameznemu skrbniku, ter pomanjkanje neodvisnosti in jamstev o nepristranskosti skrbniških institucij v nekaterih državah članicah EU. Predlog Evropske komisije za pregled direktive o pogojih za sprejem vključuje izboljšave sistemov skrbništva za otroke brez spremstva. Predlog zahteva imenovanje skrbnikov, ki so odgovorni za skrb za največje otroke koristi na vseh področjih otrokovega življenja, ne samo za njihovo pravno zastopanje. Nasprotno pa predlogi za spremenjeno Dublinsko uredbo in direktivo o azilnih postopkih zahtevajo le imenovanje „zakonitega zastopnika“ in ne „skrbnika“.

Mnenje agencije FRA 7.4

Zakonodajalec Unije bi moral predlagati usklajen koncept sistema skrbništva z jasno vlogo pri varovanju največjih koristi otrok brez spremstva v vseh vidikih njihovega življenja.

Države članice EU bi morale zagotoviti, da bi imeli sistemi za zaščito otrok in organi skrbništva večjo vlogo v azilnih in migracijskih postopkih v zvezi z otroki. Države članice bi morale razviti ali okrepiti svoje sisteme skrbništva in dodeliti potrebne vire za to. Morale bi zagotoviti takojšnje imenovanje zadostnega števila usposobljenih in neodvisnih skrbnikov za vse otroke brez spremstva. V podporo temu procesu bi lahko upoštevale obetavne prakse ter obstoječe raziskave in priročnike, kot je skupni priročnik Evropske komisije in agencije FRA o skrbništvu otrok brez starševske oskrbe.

8. Dostop do pravnega varstva, vključno s pravicami žrtev kaznivih dejanj

Evropska unija in drugi mednarodni akterji so se vse leto spopadali z različnimi izzivi na področjih pravne države in pravosodja. V več državah članic so se okrepile pravice oseb, osumljenih ali obdolženih v kazenskem postopku, s čimer so te države prenesle zadevno sekundarno zakonodajo EU v nacionalno zakonodajo, Evropska unija pa je sprejela nove direktive, ki uvajajo nadaljnja jamstva. Številne države članice so sprejele tudi ukrepe za praktično uporabo direktive o pravicah žrtev, da bi dosegle učinkovite spremembe za žrtve kaznivih dejanj, med drugim na področju storitev podpore. V letu 2016 so Istanbulske konvencije podpisale še zadnje tri države članice EU, in sicer Bolgarija, Češka in Latvija, kar pomeni, da vse države članice EU konvencijo sprejemajo kot dokument, ki opredeljuje evropske standarde človekovih pravic na področju nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Konvencija je še naprej služila kot iztočnica za raznolike zakonodajne pobude na ravni držav članic.

EU in drugi mednarodni akterji so se v letu 2016 še naprej spopadali s stalnimi izzivi na področju pravosodja, zlasti na področju pravne države. Pravna država je sestavni del in osnovni pogoj za zaščito vseh vrednot iz člena 2 Pogodbe o Evropski uniji (PEU). Razvoj dogodkov v zvezi s pravno državo in temeljnimi pravicami na Poljskem je prvič spodbudil Evropsko komisijo, da je izvedla oceno stanja v državi članici na podlagi okvira za krepitev pravne države. To je privedlo do uradnega mnenja, čemur so sledila priporočila o tem, kako naj bi država obravnavala ugotovljene pomisleke o pravni državi. Potem ko je poljska vlada zavrnila ta priporočila, je Evropska komisija izdala dopolnilna priporočila, pri čemer je upoštevala najnovejše dogodke na Poljskem.

Mnenje agencije FRA 8.1

Vsi pomembni akterji na nacionalni ravni, vključno z vladami, parlamenti in sodstvom, bi morali okrepiti prizadevanja za ohranitev in okrepitev pravne države. Vsi so odgovorni za obravnavanje pomislekov glede pravne države in imajo pomembno vlogo pri preprečevanju vseh spodbujanih pravne države. Spodbuja se, naj EU in mednarodni akterji okrepijo svoja prizadevanja za razvoj objektivnih primerjalnih meril (na primer kazalnikov) in vsebinskih ocen. Poljska bi morala upoštevati nasvete iz evropskih in mednarodnih mehanizmov za spremljanje človekovih pravic, vključno s priporočili Komisije, izdanimi kot del procesa okvira za krepitev pravne države.

Številne države članice EU so po rokih za prenos direktiv še naprej predlagale zakonodajne spremembe v skladu z zahtevami iz direktiv 2010/64/EU in 2012/13/EU – o pravici do prevajanja in tolmačenja ter do obveščenosti v kazenskem postopku. Države članice so sprejele tudi nove zakone za prenos Direktive 2013/48/EU o pravici do dostopa do odvetnika. Vendar pa dokazi agencije FRA iz leta 2016 kažejo, da imajo države članice EU še vedno veliko dela v zvezi s temi direktivami, zlasti pri sprejemanju političnih ukrepov – kot so konkretne smernice ter usposabljanje na področju zaščite pravic osumljenih in obdolženih oseb. Na voljo je tudi neizkoriščen potencial za izmenjavo znanja, dobrih praks in izkušenj o teh treh direktivah. Te izmenjave bi lahko prispevale k vzpostavitvi pravosodnega sistema EU, ki bi deloval v sinergiji in spoštoval temeljne pravice.

Mnenje agencije FRA 8.2

Države članice EU bi si morale v tesnem sodelovanju z Evropsko komisijo in drugimi organi EU še naprej prizadevati za zagotovitev, da bi se procesne pravice v kazenskem postopku ustrezno odražale v nacionalnih pravnih redih in učinkovito izvajale po vsej EU. Ti ukrepi bi lahko vključevali zagotavljanje usmerjenih in praktičnih navodil ter usposabljanja akterjem kazenskega pravosodja, pa tudi več možnosti za komunikacijo med temi akterji.

Leta 2016 so se številne države članice EU osredotočile na izpolnjevanje obveznosti, ki jih nalaga Direktiva o pravicah žrtev, kot sta nudenje pomoči več žrtvam ter povečanje zmogljivosti in sredstev za storitve podpore žrtvam, tudi specializirane storitve za posebno ranljive žrtve, kot so otroci. Opazen pozitiven trend je, da je več kot četrtnina držav članic povečala sredstva za storitve podpore žrtvam, s čimer so se storitve razširile in izboljšale. Kljub napredku v več državah članicah EU ostaja nedvomna vrzel: pomanjkanje splošnih storitev podpore žrtvam, kar pomeni, da vse žrtve kaznivih dejanj v EU nimajo dostopa do podpore, ki bi lahko bila bistvena za izpolnitev njihovih pravic.

Mnenje agencije FRA 8.3

Države članice EU bi morale obravnavati vrzeli pri zagotavljanju splošnih storitev za podporo žrtvam. Pomembno je, da se žrtvam kaznivih dejanj omogoči, da učinkovito uživajo svoje pravice v skladu z minimalnimi standardi, določenimi v direktivi o pravicah žrtev. To bi morale vključevati krepitev zmogljivosti in financiranje celovitih storitev podpore žrtvam, da bi lahko imele do njih brezplačen dostop vse žrtve kaznivih dejanj. V skladu z direktivo bi morale države članice EU okrepiti tudi specializirane storitve za ranljive žrtve, kot so otroci in žrtve kaznivih dejanj iz sovraštva.

Leta 2016 so Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija) podpisale še zadnje tri države članice EU (Bolgarija, Češka in

Latvija). Medtem so v drugi državi članici (Poljski) izjavili, da se bodo mogoče odpovedali svojim obveznostim v zvezi s to konvencijo. Pri določanju evropskih standardov za zaščito žensk pred nasiljem je Istanbulska konvencija najpomembnejša referenčna točka. Zlasti 52. člen o nalogih o prepovedi približevanja v nujnih primerih pogodbenice zavezuje, da pristojnim organom dodelijo pooblastila za odreditev, da storilci nasilja v družini zapustijo prebivališče žrtve. To je v skladu z direktivo o pravicah žrtev, ki od držav članic EU zahteva, da zagotovijo, da so žrtve zaščitene pred ponovno viktimizacijo. Vendar pa je do danes le približno polovica držav članic EU sprejela zakonodajo za izvajanje te možnosti v skladu z Istanbulsko konvencijo. Poleg tega v državah članicah, ki imajo ustrezno zakonodajo, ni ocen v zvezi z njeno učinkovitostjo.

Mnenje agencije FRA 8.4

Vse države članice EU bi morale razmisliti o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija) ter o njenem izvajanju. V skladu s členom 52 Istanbulske konvencije ter da se bi se zagotovila takojšnja in zanesljiva zaščita žrtev nasilja v družini zoper ponovno viktimizacijo, bi morale države članice EU sprejeti in učinkovito izvajati zakonske določbe, ki omogočajo, da policija odredi storilcu nasilja v družini, da zapusti prebivališče žrtve in ostane na varni razdalji od žrtve. Države članice EU, ki imajo tako zakonodajo, bi morale proučiti njeno dejansko učinkovitost na terenu.

9. Napredek pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov

Konvencija o pravicah invalidov še deset let po tem, ko jo je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela, spodbuja pomembne pravne in politične spremembe v EU in njenih državah članicah. Ker se pozornost postopno preusmerja s prvega vala reform, povezanih s sprejetjem te konvencije, na utrjevanje doseženega napredka, so za določitev še vedno prisotnih pomanjkljivosti v zvezi z njenim izvajanjem vse pomembnejša priporočila mehanizmov pregleda in pritožb na mednarodni, evropski in nacionalni ravni. Okviri spremljanja, vzpostavljeni na podlagi člena 33(2) Konvencije, so lahko ključna orodja za spremljanje teh priporočil, zlasti tistih, ki izhajajo iz pregledov, ki jih opravi odbor za Konvencijo o pravicah invalidov, vendar so za učinkovito izvajanje nalog potrebni neodvisnost, sredstva in trdni pravni temelji.

Po pregledu o napredku EU pri izvajanju Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov v letu 2015 so institucije EU sprejele vrsto zakonodajnih in političnih ukrepov, ki sledijo nekaterim priporočilom Odbora za pravice invalidov, ki poudarja zavezanost Unije k izpolnjevanju obveznosti v skladu s konvencijo. Obsežna priporočila odbora določajo osnutek za pravno in politično ukrepanje v okviru pristojnosti EU ter so pomembna za vse institucije, agencije in organe EU.

Mnenje agencije FRA 9.1

EU bi morala dajati dober zgled z zagotavljanjem hitrega izvajanja priporočil Odbora za pravice invalidov, s katerim bi spodbujala izvajanje konvencije v celoti. To bi zahtevalo tesno sodelovanje med institucijami, organi in agencijami EU, ki bi ga usklajevala Evropska komisija kot osrednja točka za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov, kot tudi z državami članicami in invalidskimi organizacijami. Načine tega sodelovanja bi bilo treba določiti v prečni strategiji za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov, kot jo je priporočil Odbor za pravice invalidov.

Ukrepi za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov so v letu 2016 pripomogli k izvedbi obsežnih zakonodajnih in političnih reform v EU, od dostopnosti do vključujočega izobraževanja, političnega sodelovanja in neodvisnega življenja. Kljub temu pa nekatere pobude na ravni EU in držav članic ne vključujejo v celoti pristopa do invalidnosti, ki bi temeljil na človekovih pravicah in ki ga zahteva Konvencija o pravicah invalidov, ali ne vključujejo jasnih izvedbenih smernic, ki so potrebne za njihovo učinkovitost.

Mnenje agencije FRA 9.2

EU in njene države članice bi morale okrepi prizadevanja za vključitev standardov iz Konvencije o pravicah invalidov v svoje pravne in politične okvire za zagotovitev, da bi se pristop do invalidnosti, ki temelji na pravicah, kot je določeno v konvenciji, v celoti odražal v zakonodaji in oblikovanju politik. To bi lahko vključevalo celovit pregled zakonodaje za skladnost s Konvencijo o pravicah invalidov. Smernice za izvajanje bi morale vsebovati jasne cilje in časovne okvire ter opredeliti akterje, odgovorne za reforme.

Projekti EU iz strukturnih in investicijskih skladov (skladi ESI), ki so bili sprejeti v letu 2016, so dokaz, da lahko pobude za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov v državah članicah EU na številnih področjih izkoristijo finančno podporo iz skladov ESI. Predhodni pogoji – pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, preden se lahko porabijo sredstva – lahko pomagajo zagotoviti, da sredstva prispevajo k širjenju izvajanja Konvencije o pravicah invalidov. Ko se bodo projekti, ki se financirajo iz skladov ESI, začeli uvajati, bodo odbori za spremljanje na nacionalni ravni imeli vse pomembnejšo vlogo pri zagotavljanju, da sredstva izpolnjujejo zahteve iz Konvencije o pravicah invalidov.

Mnenje agencije FRA 9.3

EU in njene države članice bi morale sprejeti hitre ukrepe, da bi se zagotovila temeljita uporaba predhodnih pogojev, povezanih s pravicami invalidov, da bi povečali možnosti za podporo izvajanja Konvencije o pravicah invalidov iz strukturnih in investicijskih skladov EU (skladi ESI). Da bi omogočili učinkovito spremljanje sredstev in njihovih rezultatov, bi morale EU in njene države članice sprejeti tudi ukrepe za zagotovitev primerne in ustreznega zbiranja podatkov o tem, kako se porabljajo sredstva iz skladov ESI.

Dokazi, ki jih je v letu 2016 zbrala agencija FRA, kažejo na pomembno vlogo, ki jo imajo lahko sodni in izvensodni pritožbeni mehanizmi pri prepoznavanju vrzeli pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov in razjasnitvi področja uporabe zahtev konvencije. Več primerov v zvezi z nediskriminacijo pri zaposlovanju poudarja dopolnjevanje in medsebojno ustreznost standardov na ravni OZN in EU ter na nacionalni ravni.

Mnenje agencije FRA 9.4

EU in njene države članice bi morale sprejeti ukrepe za povečanje ozaveščenosti o Konvenciji o pravicah invalidov v ustreznih mehanizmih sodnih in izvensodnih pritožb za nadaljnje izboljšanje njihove pomembne vloge pri zagotavljanju izvajanja Konvencije o pravicah invalidov. To bi lahko vključevalo razvoj modulov za usposabljanje ter vzpostavitev načinov za izmenjavo nacionalnih izkušenj in praks.

Do konca leta 2016 samo Irska ni ratificirala Konvencije o pravicah invalidov, čeprav so zdaj v veljavi glavne reforme, ki so utirale pot ratifikaciji. Pet držav članic in EU niso ratificirale Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov, ki posameznikom omogoča, da se lahko pritožijo Odboru za pravice invalidov, odboru pa omogoča, da začne izvajati zaupne poizvedbe, ko prejme „zanesljive informacije, da država pogodbenica hudo ali sistematično krši pravice iz konvencije“ (6. člen).

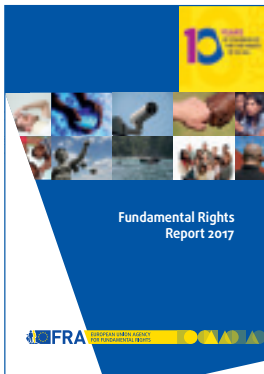
Mnenje agencije FRA 9.5

Države članice EU, ki še niso postale pogodbenice Konvencije o pravicah invalidov in/ali njenega izbirnega protokola, bi morale premisliti o čim prejšnji izvedbi potrebnih ukrepov za zagotovitev ratifikacije, da bi se dosegla popolna in celovita ratifikacija teh instrumentov na ravni EU. EU bi prav tako morala razmisliti o hitrih ukrepih za sprejem Izbirnega protokola.

Štiri od 27 držav članic EU, ki so ratificirale Konvencijo o pravicah invalidov, do konca leta 2016 niso vzpostavile ali določile okvirov za spodbujanje, varovanje in spremljanje izvajanja konvencije v skladu s členom 33(2) konvencije. Poleg tega dokazi agencije FRA kažejo, da je učinkovito delovanje nekaterih obstoječih okvirov ogroženo zaradi nezadostnih sredstev, pomanjkanja trdne pravne podlage in nezmožnosti zagotoviti sistematično udeležbo invalidov, pa tudi zaradi pomanjkanja neodvisnosti v skladu s Pariškimi načeli o delovanju nacionalnih institucij za človekove pravice.

Mnenje agencije FRA 9.6

EU in njene države članice bi morale razmisliti o dodelitvi zadostnih in stabilnih finančnih in človeških virov za okvire spremljanja, vzpostavljene v skladu s členom 33(2) Konvencije o pravicah invalidov. To bi jim omogočilo, da bi lahko učinkovito opravljale svoje naloge, ter zagotovilo učinkovito spremljanje izvajanja Konvencije o pravicah invalidov. Kot je navedeno v pravnem mnenju agencije FRA iz leta 2016 v zvezi z zahtevami iz člena 33(2) Konvencije o pravicah invalidov v okviru EU, bi morali razmisliti tudi o zagotavljanju trajnosti in neodvisnosti okvirov spremljanja z zagotavljanjem, da imajo trdno pravno podlago za svoje delo ter da njihova sestava in delovanje upoštevata Pariška načela o delovanju nacionalnih institucij za človekove pravice.

Čeprav so leta 2016 na ravni EU in tudi na nacionalni ravni potekala raznolika prizadevanja za okrepitev zaščite temeljnih pravic, bi lahko nekateri ukrepi tovrstno zaščito kaj kmalu ogrozili. *Poročilo agencije FRA o temeljnih pravicah za leto 2017* zajema pregled glavnih dogodkov v EU med januarjem in decembrom 2016 in izraža mnenja agencije o njih. V njem so izpostavljeni napredek in preostale ovire, s čimer nam podaja vpogled v glavna vprašanja, ki usmerjajo razprave o temeljnih pravicah po vsej EU.

V poglavju o osrednji tematiki je letos podana ocena desetletnega razvoja temeljnih pravic v EU. V drugih poglavjih so obravnavani: Listina EU o temeljnih pravicah in njena uporaba v državah članicah; enakost in nediskriminacija; rasizem, ksenofobija in s tem povezana nestrpnost; vključevanje Romov; azil in migracije; informacijska družba, zasebnost in varstvo podatkov; otrokove pravice; dostop do pravnega varstva ter napredek pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov.

Dodatne informacije

Celotno Poročilo agencije FRA o temeljnih pravicah 2017 (*Fundamental Rights Report 2017*) je na voljo na naslednjem spletnem mestu: <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017>.

Glej tudi povezane publikacije agencije FRA:

- FRA (2017), *Poročilo o temeljnih pravicah 2017 – Mnenja agencije FRA*, Luxembourg, Urad za publikacije, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017-fra-opinions> (na voljo v vseh 24 uradnih jezikih EU);
- FRA (2017), *Between promise and delivery: 10 years of fundamental rights in the EU*, Luxembourg, Urad za publikacije, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/10-years-fundamental-rights> (na voljo v angleščini in francoščini).

Prejšnja letna poročila agencije FRA o izzivih in dosežkih na področju temeljnih pravic v posameznem letu v Evropski uniji so na voljo na naslednjem spletnem mestu: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (na voljo v angleščini, francoščini in nemščini).

Urad za publikacije

FRA – AGENCIJA EVROPSKE UNIJE ZA TEMELJNE PRAVICE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Dunaj – Avstrija
Tel. +43 158030-0 – Faks +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

© Agencija Evropske unije za temeljne pravice, 2017
Fotografije: © iStockphoto; Evropska komisija; OSCE (Milan Obradovic)

Print: ISBN 978-92-9491-683-9, doi:10.2811/226889
PDF: ISBN 978-92-9491-649-5, doi:10.2811/27289